

MUZEELE ȘI EDUCAȚIA PENTRU ADULȚI

Mihaela MURGOCI

Conform definiției ICOM, muzeul este o instituție aflată în slujba societății și a dezvoltării acesteia, deschisă publicului, care achiziționează, conservă, comunică și expune, în scopul cercetării, educației și divertismentului, dovezi materiale ale oamenilor și ale mediului lor înconjurător. În ultimele decenii, muzeele au pus pe primul plan funcția de prezentare și conservare a patrimoniului, cea educativă fiind deseori lăsată în planul secund. Rolul unui muzeu, însă, este de a-și educa publicul, de a-l încuraja să cunoască rădăcinile culturale ale societății, pentru a putea înțelege mai bine lumea în care trăiește. Tot ceea ce ne reprezintă, ceea ce oamenii au creat, de la unealta de silex la tablourile lui Salvador Dali, fac parte din bagajul nostru cultural. A învăța despre ele înseamnă a te educa pe tine însuși, iar muzeele au șansa de a fi în prim plan în ceea ce privește educația prin cultură.

Peste tot în lume, educația se află într-o perioadă de mari transformări. Spațiile clasice de învățare – sistemul școlar, familia – nu mai pot acoperi transferul necesar de informații, care este foarte important în contextul societății de astăzi. Mai mult decât atât, schimbările sociale, tehnologice și economice rapide conduc spre o modificare a contextelor de învățare. Învățarea pe parcursul întregii vieți devine astfel o necesitate majoră, mai ales în condițiile în care se observă o îmbătrânire a populației, mai ales în țările dezvoltate. Societatea de astăzi cere din ce în ce mai mult dobândirea rapidă de noi competențe profesionale. Noile tehnologii, aflate în plină dezvoltare și expansiune, impun o

adaptabilitate mai rapidă la noile medii de muncă, cetățeni capabili să își însușească noi abilități, să fie educațional activi de-a lungul întregii vieți. Nu putem aștepta o generație următoare care să preia noile sarcini. Cerința există deja și nu poate fi ignorată.

Contextele de învățare – viața de zi cu zi, comunitatea locală, locul de muncă – pot spori sau împiedica învățarea și experiențele culturale. Însă nici o politică educațională sau culturală nu poate rămâne exclusiv educațională și nu poate ignora mass media, industria culturală, bibliotecile, muzeele și impactul cultural al mediilor urbane sau rurale. Politica pentru o educație continuă nu ar fi suficient de comprehensivă și, astfel, eficientă, fără a i se adăuga medii și politici de învățare complementare. Învățarea pe parcursul întregii vieți nu poate fi responsabilitatea exclusivă a ministerelor educației și a agențiilor educaționale. Ea implică ministerele culturii, ministerele sociale, actorii culturali și agențiile sociale (Paul Belanger, 2005).

Muzeele sunt instituții importante în noua societate educațională. Rolul pe care ar trebui să îl joace trebuie să fie atât educativ, cât și educațional. Muzeele ar trebui să creeze noi spații de învățare, să ofere programe educaționale care să „traducă” patrimoniul cultural pe care îl dețin și să îl facă accesibil pentru un public mai larg.

Misiunea recunoscută a muzeului de a colecta, conserva, comunica, expune și interpreta colecțiile în beneficiul publicului ar trebui să fie reinterpretată în noul context al

învățării. Muzeul este cel care poate să poarte să joace un rol important. El constituie o sursă unică în construirea mediilor educaționale, care să îi ajute pe oameni să își conștientizeze identitatea, să contribuie la redresarea inegalităților culturale, să aducă la un dialog intercultural comunitățile locale, să furnizeze experiențe de învățare semnificative pentru toți oamenii (Paul Belanger, 2005).

În sprijinul ideii de muzeu ca spațiu esențial de educație pentru adulți, la începutul anilor 1990 au fost inițiate trei proiecte importante, finanțate de programul Uniunii Europene Socrates – Grundtvig: AEM (Adult Education and the Museum), MUSEAM (Museums and Education Are More) și EUROEDULT (European Cultural Mediator). Intenția Comisiei Europene, concretizată și în finanțarea altor proiecte de acest tip, a fost de a crea un cadru de acțiune susținută, în termeni de politici, strategie și programe, nu numai la nivel european, ci și la nivel național sau regional, care să întărească legăturile dintre educația adultului și muzeul.

AEM – Adult Education an the Museum – a fost un proiect de cercetare care-și are rădăcinile în practica educației adultului în muzeu. Studiile de caz alese au arătat că muzeele pot fi spații pentru învățarea de-a lungul vieții, prin educația socio-culturală și relaționarea publicului cu identitatea culturală locală sau la alt nivel, pe care altminteri poate nu o percepe ca fiind parte componentă a identității sale proprii. Muzeul poate deveni astfel un adevărat „laborator” pentru dezvoltarea și identificarea potențialului creativ, dar și pentru (re)integrarea unor grupuri sociale aparte. (Jutta Thinesse-Demel, 2004)

Rezultatele cercetării au condus la o reevaluare a educației pe care muzeele ar trebui să o furnizeze, oferind răspunsuri și soluții la problema extinderii publicului țintă al

muzeelor. Conform cercetării inițiate de proiectul AEM, oportunitățile pe care muzeele le au sunt multiple. În primul rând, programele educaționale în muzeu trebuie să pună bazele unei dezvoltări ulterioare a educației adultului în și prin muzeu, printr-o abordare interactivă, experiențială, independentă, centrată pe învățare, care pune accentul pe însuși procesul învățării. Acest tip de programe muzeale pot să ducă la crearea unui cadru de lucru pentru utilizarea în educația adultului a obiectelor culturale, imaginilor și artefactelor, a expresiilor culturale, a experienței culturale, ca și context critic, și poate conduce la crearea unor noi medii de învățare. (Jutta Thinesse-Demel, 2005)

Plasarea educația pentru adulți cât mai aproape de centrul de lucru al muzeelor poate avea implicații pozitive în structura acestora, în alocarea resurselor, în delimitarea arilor profesionale de responsabilități și poate chiar în redefinirea noțiunii de profesionalism muzeal. (Jutta Thinesse-Demel, 2005) Toate acestea vor conduce la definirea unor roluri noi ale muzeelor, nu numai în peisajul cultural, cât și în cel al educației adulților. Metodele propuse de AEM vizează proiecte noi pe care muzeele ar trebui să le inițieze. Aceste noi programe ar trebui să se delimiteze de metode de tip ghidaj de tur al muzeului, care, în mod tradițional, implică o cunoaștere imparțială și o audiență pasivă. Acolo unde sistemele de ghidaj sunt folosite ca mijloc de educație a adultului, accentul ar trebui să cadă pe o implicare activă a vizitatorului, prin alegerea unor teme care să conducă la întrebări și la discuții și să folosească experiența de viață a vizitatorului. O altă metodă care poate fi folosită este cea a atelierelor de lucru, care pot furniza o învățare informală și interactivă.

O altă concluzie a cercetării este aceea că educația adultului poate furniza o abordare alternativă a relației

dintre public și obiectele aflate în expozițiile muzeale. Obiectul nu mai este strict vizualizat, ci poate fi folosit în așa fel încât vizitatorul să îi înțeleagă importanța și semnificația sa și să o experimenteze cu ajutorul propriilor simțuri, pentru ca apoi să o poată „traduce” prin forme de artă cum ar fi dansul sau teatrul. Astfel de metode educative pot oferi muzeelor oportunitatea nu doar de a-și extinde și dezvolta audiența, ci și de a schimba însăși natura relației dintre vizitator și obiect.

Ca o continuare a proiectului AEM, a fost inițiat un alt proiect, MUSAEAM, **Museum and adult education are more**. Scopul acestuia a fost de a investiga posibilitatea folosirii muzeelor ca spații de învățare – nu doar pe subiecte precum istorie, artă și cultură, ci și pe alte subiecte generale, ca de exemplu, limbile străine. Proiectul dorea să stabilească o cooperare între muzee și instituțiile de educație a adultului. (Jutta Thinesse-Demel, 2004) Bazându-se pe unicitatea mediilor și resurselor de învățare, muzeul poate oferi acum cursuri de limbi străine, inițiere în cultura locală pentru străini și în culturi străine pentru publicul local, programe pentru pensionari, inițiere în istoria locală, restaurarea patrimoniului cultural local etc.

Programele de cursuri de limbi străine au arătat că participanții au dobândit cunoștințe de limbi străine mai repede decât într-o sală de curs clasică. Programul de învățare a fost legat de o temă a unei expoziții, care a fost folosită ca și punct de plecare. O primă concluzie a proiectului a fost aceea că o colaborare intensivă între muzeu și educația adultului construiește o sinergie și ajută la calificarea și lărgirea orientării vizitatorului spre diverse nevoi și dorințe noi ale societății noastre în schimbare. Adultul care ia parte la activitățile educative din muzee începe să reinvețe plăcerea de a conversa, de

a-și împărtăși părerile, de a dezbate și de interacționa cu ceilalți (Jutta Thinesse-Demel, 2004). Muzeul este acela care mediază această comunicare. „Actul de comunicare despre operele de artă înseamnă că acestea sunt au o semnificație centrală pentru societate. Ne recunoaștem pe noi înșine în operele de artă. Pentru că o societate nu e niciodată omogenă, oamenii se văd pe ei înșiși reflectați în diferite opere de artă. Dacă operele de artă ar fi îndepărtate de oameni, societatea s-ar dezmembra. ... Ceea ce contează este faptul că noi ne regăsim în realitatea operei de artă, comunicăm unul cu celălalt despre operă, căutăm elemente proprii și le recunoaștem în operele de artă și purtăm un discuție despre ele. O operă de artă este o scenă sonoră a memoriei colective și, astfel, a biografiei noastre.” (Jean-Christophe Ammann, 2005)

Cele două proiecte prezentate au condus la mai multe concluzii, importante în contextul relației muzeu – educația adultului. Muzeele trebuie să își afirme angajamentul lor față de educația adultului în cadrul unor politici explicite de contribuții ale muzeului la învățarea de-a lungul vieții, folosind o abordare centrată pe învățare. Mai mult, muzeele trebuie să încheie parteneriate formale cu agențiile și instituțiile de educație a adultului și să dezvolte împreună politici, strategii, programe și proiecte. Autoritățile publice ar trebui să ajute la încheierea acestor parteneriate, prin încurajarea dezvoltării unor politici explicite legate de muzee și de patrimoniul național, căutând să creeze cadre de lucru sau conferințe, pentru a aduce muzeele și agențiile și instituțiile de educație împreună, într-un forum strategic.

Conștientizând importanța muzeelor în educația adultului, următorul pas firesc a fost proiectul EUROEDULT – **European Culture Mediator**. Scopul proiectului a fost să promoveze contactul direct și

integrarea educației adultului în instituțiile culturale. Operatorii culturali, precum muzeele și teatrele, conform studiilor, pot fi folosite ca centre de educație a adulților. Dacă proiectele anterioare și-au concentrat atenția asupra cercetării (AEM) și analizei (MUSEAM) necesităților publicului, EUROEDULT a fost inițiat pentru a pune în practică proiectele menționate, prin crearea calificărilor personalului care lucrează în domeniul educației adultului și în instituțiile culturale. Se intenționa a se crea un nou tip de educatori - mediatorii culturali europeni - prin dezvoltarea unor curricule de bază și punerea lor în practică, în contextele locale, precum și echivalarea competențelor lor prin certificare în cadrul Uniunii Europene.

Rolul unui *mediator cultural*, așa cum îl definește proiectul, este să fie legătura dintre sectorul cultural și domeniul învățării de-a lungul vieții. Sectorul cultural este o resursă nerecunoscută și, de multe ori, nedezvoltată în domeniul învățării de-a lungul vieții. *Mediatorul cultural* va fi acela care va identifica oportunitățile oferite de muzee, dar și de alte instituții culturale, pentru cadrul general al educației continue. (Massimo Negri, 2004).

Curricula creată de EUROEDULT este un set de rezultate ale învățării și criterii de evaluare, clasificate în șase domenii: *Limbi Europene, Management de Proiect, Abilități de Comunicare, Dezvoltare Personală, Cultură și Educație Europeană, Învățare Susținută*. Calificările oferite au ca scop

sprijinirea și sporirea calității programelor oferite de furnizorii de educație continuă și de agențiile culturale. Cadrul de lucru al programei EUROEDULT este conceput ca un set de caracteristici comune care să permită dezvoltarea unei abordări comune a programelor destinate și furnizate tuturor organizațiilor și instituțiilor ce oferă certificare în cadrul schemei EUROEDULT (Peter Wilson, 2005). Deși adresat celor care doresc să intre în acest sector special al pieței muncii, flexibilitatea sistemului propus de EUROEDULT are ca scop principal oferirea de oportunități de creștere a profesionalismului atât în cadrul comunității muzeale, cât și în cadrul sectorului educațional și cultural.

Educația adultului în muzeu continuă să fie o parte importantă a agendei culturale a Uniunii Europene. Motivele sunt multiple. Muzeele au oportunități unice de a crea contexte de învățare interculturale. Muzeul poate înlesni o „călătorie” în timp și în spațiu, o întâlnire cu trecutul, cu rădăcinile culturale ale comunității, sau întâlnirea cu alte spații culturale. Publicul poate învăța despre trecutul său, însă, în același timp, poate învăța din trecut. Muzeul este un spațiu deschis de întâlnire între nespecialiști și profesioniști / artiști / oameni de știință. Muzeele sunt cele care „traduc” discursul academic, care îl fac accesibil pentru un public mai larg. Ele au acum ocazia unică de a se reafirma în cadrul educației pentru adulți, dar și de a juca un rol important în construirea identității culturale a viitoarei generații.

BIBLIOGRAFIE

- Paul Belanger, *New Visions Of Longlife Learning*, în *Museums and galleries as learning places*, 2005, <http://www.engage.org/readmore/epublications.aspx#extra>
- Jutta Thinesse-Demel, *Adult education and the museum*, 2004, http://www.ibc.regione.emilia-romagna.it/ADAPT/istruz_e.PDF.
- Jutta Thinesse-Demel, *A Changing World*, în *Museums and galleries as learning places*, 2005, <http://www.engage.org/readmore/epublications.aspx#extra>
- Jean-Christophe Ammann, *Museums and Art Galleries as Collective Memory*, în *Museums and galleries as learning places*, 2005, <http://www.engage.org/readmore/epublications.aspx#extra>
- Peter Wilson, *The Training Curriculum*, în *Museums and galleries as learning places*, 2005, <http://www.engage.org/readmore/epublications.aspx#extra>
- Massimo Negri, *Manifesto*, 2004, in <http://www.euroedult.feefi.pt/web2/manifestofull.htm>
- <http://www.qub.ac.uk/alpine/ALPINE>